

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH
SPECIALPEDAGOGIK

"VAD FUNKAR ALLRA BÄST? – TEAMWORK!

Ett arbete om hur ett projekt främjar likabehandling.

Jenny Carlsson

Kurs: Kvalitetsarbete genom aktionsforskning (PDA107)
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: Ht/Vt/2014-2015

Innehållsförteckning

Inledning	1
Förutsättningar	1
Systematiskt kvalitetsarbete på förskolan	2
Vår avdelning	2
Process	2
Val av utvecklingsområde	2
Prioriterade mål från läroplanen	3
Vår frågeställning är: <i>Hur kan projektet kring Barbafamiljen främja</i>	4
Beskrivning av aktionerna	4
Aktion 1: Tillförande av material kring Barbafamiljen	4
Aktion 2: Barbafamiljens meddelande	5
Aktion 3: Barbafamiljens kompishjärtan	5
Verktyg	6
Loggbok:	6
Frågeformulär:	6
Foto med Ipad:	7
Filminspelning med Ipad:	7
Resultat	8
Analysarbetet	8
Barbafamiljens betydelse	8
Egna identiteten	8
Olika samspelsformer	9
Slutsatser	10
Reflektion och diskussion	10
Mitt eget lärande	11
Hur går vi vidare	12
Referenslista	13

Inledning

När jag satte mig i skolbänken hösten 2014 för att läsa kursen kvalitetsarbete genom aktionsforskning, fick jag ofta frågan vad är aktionsforskning? Ska du forska på någon som står på auktioner och ropar ut: - Första, andra, tredje, såld till mannen i grön skjorta. Nej, så pass mycket visste jag om aktionsforskning att det inte handlade om någon utropare. Mina förhoppningar på kursen var att få ökad kunskap, bli utmanad i mitt lärande och få insikter om hur man kan arbeta med systematiskt kvalitetsarbete genom aktionsforskning. Våren 2010 hade vårt område en föreläsning om aktionsforskning med Anette Olin. Föreläsningen handlade om det systematiska kvalitetsarbetet, att göra aktioner i egna verksamheten samt att koppla det till vetenskaplig forskning. Det var då min nyfikenhet på aktionsforskning väcktes. Aktionsforskning beskrivs oftast som en spiral där man utgår från en fråga. Därefter planeras och utförs en eller flera aktioner som följs med vetenskapliga verktyg. Det insamlade materialet analyseras och ett resultat av aktionerna framkommer. Analysen och reflektionerna av resultatet leder till nya frågor, nya aktioner och en ny aktionsforskning tar sin början (Nylund, Sandbeck, Wilhelmsson, Rönnerman 2010). Första meningen som jag strök under i den första kurslitteraturen jag läste var *”Det handlar med andra ord om att utveckla fördjupad förståelse och förändra verksamheten, men också om att skaffa sig kunskap om hur denna förändring går till och vad som sker under arbetets gång”*. (Rönnerman 2012 s. 21). När jag nu ser tillbaka på utbildningen så är detta precis vad aktionsforskning kommit att betyda för mig. Aktionsforskning flätar samman kunskaper från vardagen med ett vetenskapligt förhållningssätt och tidigare forskning. Ni kommer att få följa med på hur ett projekt kring Barbafamiljen kan främja likabehandling i förskolan.

Förutsättningar

Förskolan ligger norr om centrum i Varbergs kommun. Vår förskola ligger bredvid en F- 9 skola, där vår förskolechef har sitt kontor. Förskolechefen har i nuläget ansvar för tre förskolor som bildar ett område. Förskolan ligger i utkanten av ett relativt nytt bostadsområde med villor och radhus, med skog och naturområden i närheten. Förskolan huserar i baracker. Nio pedagoger arbetar på förskolans tre avdelningar. Avdelningarna har ett nära samarbete och lägger stor vikt på att skapa goda relationer till alla barn och kollegor. Vi strävar efter att ha ett gemensamt förhållningssätt i arbetet med barnen. Vi äter flera gemensamma måltider.

De styrdokument som vi styrs av, arbetar utifrån och förhåller oss till är på:

- Nationell nivå: Skollagen (SFS2010:800), Läroplanen Lpfö 98/10 (Skolverket 2011).
- Huvudmannanivå: BUN:s mål *Ökad kunskap och kreativitet och ökat ansvar för hälsa och miljö* (Barn och utbildningsnämnden Varberg 2013). BUF:s mål och inspirationsdokument: *Plattform för Varbergs förskolor* med rubrikerna: *Bästa möjliga möte för lärande, Tillsammans skapar vi en lärande organisation* och *Min roll och betydelse för den lärande organisationen* (Barn och utbildningsförvaltningen Varberg 2014).
- Enhets/verksamhets nivå: Likabehandlingsplanen, Förskolans värdegrundsord *Trygghet, Glädje, Förståelse*. Avdelningens utvecklingsmål *likabehandling – en trygg miljö*.

Systematiskt kvalitetsarbete på förskolan

Systematiskt kvalitetsarbete lyfts fram i skollagen (SFS 2010:800) där kvalitetsarbetet med att kontinuerligt planera, följa upp och utveckla förskolan poängteras. För att få tid till kvalitetsarbetet, har pedagogerna kvalitetsplanering tre timmar varannan vecka. Då arbetslaget arbetar med systematiskt kvalitetsarbete, reflektion och planering av verksamheten. Nytt för detta läsår är att vi ska arbeta med det systematiska kvalitetsarbetet utifrån aktionsforskning. Som hjälp finns en matris, vilken är omarbetad och reviderad i utvecklingsgruppen bestående av ett flertal förskolechefer och förskollärare. Matrisen är ett stöd för att synliggöra och förhöja kvaliteten i vårt arbete. Matrisen ger också en tydlig överblick över kartläggning på gruppnivå, tankekartor, syfte/mål, lärande miljöer, genomförande och dokumentation samt analys som grundar sig i forskning och beprövad erfarenhet. Även APT (arbetsplatsträff), pedagogisk måndag, föräldramöte, föräldrasamråd, medarbetarsamtal, barnkonferens ingår i det systematiska kvalitetsarbetet. På arbetsplatsträffar (APT) arbetas och diskuteras olika ämnesområden t.ex. lönekriterierna, föreläsningar, gemensam barnsyn, likabehandling och aktuell forskning och litteratur. Pedagogisk måndag har områdets förskolor varannan vecka där utvecklingsgrupp, samverkansgrupp och nätverksgrupp träffas vid olika tillfällen. En representant från varje avdelning deltar i de olika grupperna. Grupperna träffas cirka en gång i månaden. Varbergs kommuns satsning på utbildningen *Kvalitetsarbete genom aktionsforskning* är även det ett sätt att höja och stärka kvaliteten i förskolan.

Vår avdelning

Arbetslaget bildades hösten 2014 och består av tre förskollärare. Alla tre har arbetat på samma förskola men en av oss arbetade tidigare på småbarnsavdelningen. Tjänstefördelningen är följande, två förskollärare arbetar heltid 100 % och en förskollärare (jag) 75 %.

På avdelningen finns det 19 barn mellan 2,5 - 6 år. Sju nya barn har inskolats under hösten. Inskolningarna var klara i slutet av september. Barnen sökte sina nya roller i gruppen och vi arbetade med att lära känna varandra t. ex genom morgonmöten, lekar och samarbetsövningar. Vi behövde ge mycket stöd i form av tid och förebyggande hjälp till vissa barn, för att alla skulle känna sig trygga och vilja vara på förskolan. Vi har barn som har annat modersmål än svenska. Med hjälp av en tankekarta kring barns intresse, deras funderingar och pedagogernas reflektioner framkom att intresset för språk, bokstäver och ord var stort. Vi såg även ett behov av att arbeta med samspel och kamratskap. Bilar och konstruktionsmaterial såsom lego och kapplastavar intresserade också barnen. Vidare fångades barnen av sång och sagor i olika former samt dramalekar.

Process

I det här avsnittet beskrivs val av utvecklingsområde, sedan följer prioriterade läroplansmål och vår frågeställning. Därefter beskrivs aktionerna och vilka verktyg som använts.

Val av utvecklingsområde

På kvalitetsplaneringen diskuterades att arbetet med att lära känna varandra, trygghet och samspel bör läggas tyngdpunkt på. Utifrån pedagogernas tankekarta, utvecklingssamtal, tankekarta över barnens intresse, observationer i barngrupp, kom vi fram till att *likabehandling - en trygg miljö* ska vara vårt utvecklingsområde. Med likabehandling eller

likvärdigbehandling menas att vi alla faktiskt inte är lika, men att vi alla har samma rättigheter att få våra behov tillgodosedda (Svaleryd & Hjertson 2012). Med trygg miljö menar vi att barnen ska känna trygghet, respektera varandra och få en möjlighet att begripa och hantera det som sker runt omkring dem på förskolan. Det ska vara meningsfullt och roligt att vara på förskolan. ”*Barns förutsättningar för att lära ökar när de vistas i en miljö där de kan känna sig trygga*” (Mårdsjö Olsson 2010 s. 27). Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet (Skolverket 2011). Vi reflekterade vidare bland annat med hjälp av 2 frågor. Vad är det barnen ska lära sig? Hur kan vi skapa möjlighet för att barnen ska lära sig detta? (Mårdsjö Olsson 2010). Vi kom fram till att ett projekt om Barbafamiljen med deras mångsidighet och förvandlingsmöjligheter kan bli vårt verktyg. I läroplanen står att barn tillägnar sig etiska värden och normer främst genom konkreta upplevelser (Skolverket, 2011). Genom detta projekt finns det möjligheter att ge barn upplevelser som är konkreta, som främjar barns förståelse för likabehandling, för varandra, för samarbete samt goda relationer. FN:s barnkonvention säger att ”*Alla barn har samma rättigheter och är lika mycket värda. Ingen får diskrimineras*”. Enligt både skollagen (2010:800) och diskrimineringslagen (SFS 2008:567) ska varje förskola ha en plan mot kränkande behandling och en likabehandlingsplan. Vår förskola har valt att sammanfoga dessa två till ett dokument. Visionen i vårt dokument är ”*Alla barn på vår förskola ska känna sig trygga och behandlas med respekt för den man är. Inget barn ska behöva vara rädd för att gå till förskolan.*”

I arbetet med utvecklingsområdet *likabehandling* – en *trygg miljö* och projektet om Barbafamiljen vill vi pröva ett arbetssätt som främjar likabehandlingsarbetet på förskolan. Svaleryd & Hjertson (2012) beskriver att det bästa sättet att stoppa kränkningar och trakasserier är att arbeta främjande och förebyggande så att kränkningar och trakasserier inte förekommer alls. ”*Det ska synas, kännas, höras, gestaltas och märkas att barnen får lära sig likabehandling*” (Svaleryd & Hjertson 2012 s. 44). Vidare säger författarna, att vi pedagoger ska hjälpa barnen att se likheter och gemensamma nämnare istället för att som så ofta se våra olikheter. Inspiration till vårt förhållningssätt hämtas också från lösningsinriktad pedagogik (LIP). Där det väl fungerande uppmuntras och lyfts fram istället för att fokus läggs på det som inte fungerar. Det förutsätter att förändring alltid är möjlig och lyfter fram minsta tecken på detta. ”*LIP är ett förhållningssätt som genomsyras av ett respektfullt bemötande och tilltro till individens egna resurser och egen kompetens*”. (Måhlberg & Sjöblom 2004 s. 13).

Prioriterade mål från läroplanen

Normer och värden 2.1: *Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förståelse för alla människors lika värde* (Skolverket 2011). I boken *Lika värde - lika villkor?* beskrivs lika villkor så här: ”*Lika villkor handlar om förutsättningarna för lärande och utveckling och några av de viktigaste förutsättningarna för det är trivsel och trygghet*”. (Nordenmark & Rosén 2008 s.11).

Utveckling och lärande 2.2: *Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin identitet och känner trygghet i den* (Skolverket 2011). Enligt Wahlström (1993) är det i den tidiga barndomen som identiteten och inre och yttre gränser grundläggs. ”*Identitet är förmågan att vara densamma i förändringens mitt*” (Wahlström 1993 s. 16.) Vidare menar Wahlström att det är av yttersta vikt att vi i förskolan har barnens behov i centrum och vet vilket syfte vi har med verksamheten.

I lika rättigheter i förskolan – handledning (DO 2012) beskriver diskrimineringsombudsmannen att främjande arbete:

- Handlar om att identifiera och stärka de positiva förutsättningarna för likabehandling i verksamheten.
- Utgår från förskolans uppdrag för demokratiska värderingar och för respekt för de mänskliga rättigheterna.
- Riktas till alla barn och bedrivs kontinuerligt utan förekommande anledning.

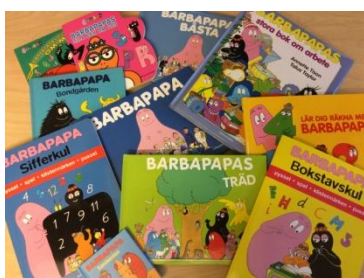
*”Det främjande arbetet med likabehandling ska integreras i verksamheten och återspeglas i förhållningssätt, fysiska miljön och pedagogiskt material” (Diskrimineringsombudsmannen 2012 s. 27). I vår förskolas informationsfolder beskrivs vår barnsyn. Om lika värde står det: Ge barnen inflytande i verksamheten. Behov och intressen barnen själva ger uttryck för, utgör grund för den pedagogiska verksamheten och utformningen av miljön. Ett demokratiskt förhållningssätt ska råda. Grundstenarna i projektet är förskolans värdegrundsord *Trygghet, glädje och förståelse*.*

Vår frågeställning är: *Hur kan projektet kring Barbafamiljen främja förskolans likabehandlingsarbete?*

Beskrivning av aktionerna

Aktion 1: Tillförande av material kring Barbafamiljen

Material beställdes om Barbafamiljen där böcker, pussel, skapande material samt matematik och skrivmaterial ingick. Böckerna och övrigt material kunde användas när som helst utan att barnen behövde fråga efter dem. Syftet var att väcka barns nyfikenhet och kunskapsörst samt få en ökad förståelse för vilka Barbafamiljen är och vilken specialitet de har. Vi samtalade kring vad som hände i de olika böckerna, hur de ser ut, hur de är mot varandra och vad de förvandlar sig till. I boken *”Barbapappa”* lästes om hur Barbapappa växer upp ur jorden när Jakob vattnar sina blommor. Vi sådde frön i en kruka och vattnade och plötsligt en dag så växte vår Barbapappa upp ur krukans. Först kom Barbapappa, sen Barbamamma efter det kom barnen en efter en. Detta skedde vid olika tillfällen under flera veckor. Barnen visste aldrig när någon ny figur växte upp. Spänning och överraskningar håller magin hos barnen levande. Att introducera något måste vara spännande och meningsfullt för barnen. (Doverborg, Pramling & Pramling Samuelsson 2013). Figurerna var gjorda av filttyg. Vi ställde frågor som vem är det här? Vad vet vi om henne/honom? Vad kan hon/han vara bra på? Vad skulle ni vilja veta om henne/ honom?

Figur 1. Delar av det material som beställdes om Barbafamiljen.

Figur 2. Vår Barbapappa växer upp ur krukans där vi sått frön.

Figur 3. Hela vår Barbfamilj.

Aktion 2: Barbafamiljens meddelande

De egengjorda Barbafigurerna fotograferades och laminerades och hängdes upp. Alla figurerna hade ett snöre med ett gem. Barbafamiljen kom med meddelande till barnen. Syftet med aktionen var att hitta en väg att kommunicera. Där Barbafamiljen på ett konkret sätt kunde hjälpa oss i likabehandlingsarbete med att ge uppdrag, ställa frågor och visa dilemman för barnen. Olivestam, & Thorsén (2008) skriver att värdegrundsarbetet bör vara varierande och synliggöras på många olika sätt så att alla blir delaktiga och aktiva. Några exempel på meddelanden är: Barbapappa ville att barnen skulle svara på hans frågor. Barbabok kom med meddelandet läs om ”*Snick och Snack i Kungaskogen*” som är en värdegrundande sagobok. Barbamamma ville att vi byggde ett hus åt hennes familj, men vad är en familj? Barbazooos meddelande handlade om en händelse som skett under dagen. Doverborg et al, (2013) beskriver hur vi som pedagoger med hjälp av varierat lärande och vardagliga situationer kan lyfta fram barns olika tankar om samma sak och på så sätt hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att se saker ur olika perspektiv. Genom aktionen var förhoppningen att skapa möjligheter för att lyfta fram barnens olika förklaringar, tankar och funderingar. Vi har prövat många olika meddelande, men valt att redovisa resultatet av Barbapappas frågor om hur barnen tycker/tänker kring sig själva och om att vara på förskolan.

Figur 4. Barbafamiljens meddelande hängde i gemen under respektive figur.

Aktion 3: Barbafamiljens kompishjärtan

Här skrevs olika situationer eller händelser ner på ett pappershjärta när barnen hjälpt varandra, samarbetat, löst konflikter o.s.v. Ibland hängde kompishjärtat som ett meddelande från Barbafamiljen och ibland lästes hjärtat av oss pedagoger. Syftet var att på ett konkret sätt se på goda relationer för samarbete och uppmärksamma barnen på välfungerande beteende. Exempel på hur ett kompishjärta skrevs:

- *”Barbalala såg något underbart, ett barn hjälpte ett annat barn med att hänga upp kläderna”.*
- *”Barbazoo såg något fantastiskt, några barn som lekte i ett rum blev oense om hur leken skulle fortsätta. Ett barn sa då, hur tycker du och vände sig sedan till nästa barn och frågade hur tycker du? Efter det fortsatte leken.”*

Alla kompishjärtan hängs upp på väggen. Då fanns möjlighet att påminna, synliggöra och uppmärksamma barnen på goda samspel, inspirera till välfungerande samarbete samt kunna diskutera olika händelser med barnen. Inspiration hämtades från böckerna Lösningssinriktad pedagogik (Måhlberg & Sjöblom 2004) och Glädjens pedagogik (Linder & Breinhild

Mortensen 2008) som båda tar upp, att man bör fokusera på det som är bra istället för det som är mindre bra. ”Att lyfta fram och påpeka oförmågor och brister leder lätt till lösningar av olika slag. Fokuserar man istället på förmågor och kompetens leder det lättare till lösningar” (Måhlberg & Sjöblom 2004 s. 64). Negativa känslor är hämmande medan positiva känslor gör oss inställda på lärande och utveckling menar Linder & Breinhild Mortensen (2008).

Figur 5. Delar av väggen där våra kompisjärta finns.

Figur 6. Ett exempel på hur ett kompisjärta kan se ut.

Verktyg

Följande vetenskapliga verktyg: loggbok, frågeformulär, fotografering och filmning, har valts för att på ett systematiskt sätt följa vad som sker i verksamheten runt aktionerna. ”Genom att använda sig av olika verktyg ser man det vanliga, förgivet tagna med andra ögon” (Nylund, Sandback, Wilhelmsson Rönnerman 2010 s 66). En djupare beskrivning följer här:

Loggbok:

Arbetslaget tänkte skriva gemensam loggbok men i efterhand syns att det är mest jag som skrivit i den. Däremot diskuterade, tolkade och reflekterade vi tillsammans i arbetslaget. I loggboken skrevs bara ner situationer och iakttagelser som hade med projekt om Barbafamiljen och aktionerna att göra. ”Syftet med loggbokskrivandet är att genom en skriftlig reflektion skapa en djupare förståelse av något som skett” (Björndal 2005 sid 62). Loggboken var strukturerad efter det Björndal (2005) kallar beskrivande, tolkande och reflekterande loggbok. Händelsen beskrivs på ena sidan av uppslaget och den gemensamma tolkningen och reflektionen på andra sidan. Även Rönnerman (2012) påpekar vikten av att ge plats för reflektioner i loggboken så man har de lätt tillgängliga när man senare ska påbörja analysen. Jag skrev även en personlig loggbok, där skrevs om olika händelser som har med mitt yrke att göra. Båda loggböckerna användes då böckerna kompletterar varandra.

Frågeformulär:

För att få kunskap om hur barnen tänker/tycker om sig själva, och om att vara på förskolan, valdes ett frågeformulär (Barbapappas frågor). Syftet med frågeformuläret var att få mer kunskap om vad barnen tycker och tänker om sig själva och om att vara på förskolan. Dessutom var det ett sätt att se om något förändrats under tiden som projektet framskred. Det skapades en intervjusituation där en pedagog och ett barn satt avskilt från de andra. Barnen svarade på samma frågor vid tre tillfällen under projektets gång. Första tillfället, vid uppstarten av projektet, det andra efter sex veckor och det tredje efter cirka tre månader. 17 av avdelningens 19 barn deltog, bortfallet berodde på längre ledighet och sjukfrånvaro. Frågorna

var: *Vad är ditt namn? Vilka är din familj? Vad är du bra på? Får du vara som du vill på förskolan? Kan du leka med vad/vem du vill? Vem leker du helst med?* Inspiration till frågorna hämtades från Svaleryd & Hjertsons bok *Likabehandling i förskola & skola* (2012). Nackdelen var utformningen av vissa frågor. Två av frågorna var formulerade så att det räckte med svaret ja eller nej. Eftersom frågorna redan ställts till barnen, valdes att inte ändra på formuleringen. Frågeformuläret fanns synligt för barnen och pedagogen skrev ner svaret på frågan innan nästa fråga ställdes. När alla frågorna var ställda läste pedagogen upp svaren för barnet och frågade om hen ville skriva något mer eller ändra något. Rönnerman (2010) menar, att enkla instrument såsom frågeformulär, bör användas när avsikten med en intervju är att komma åt vad barnen kan, och hur barnen tänker runt specifika frågor som måste uttalas via språket.

Foto med Ipad:

Ett annat verktyg som användes var fotografering. Syftet med fotografering var att kunna dokumentera och visa barnen vad som gjorts och skapa tillfällen till nya diskussioner och utgångspunkter. Fotograferingen var också till hjälp i analysarbetet. Som hjälp vid dokumentation av bilderna användes appen Pic Collage, för att enkelt skapa ett dokument av bilder. Vi kunde tillsammans med barnen prata om vad vi såg på bilderna, vad vi gjorde och hur det gick till. Dokumentet skrevs ut och sattes på dokumentationsväggen där barnen kunde prata vidare med kompisarna, oss pedagoger eller vårdnadshavarna. Boken *Vad berättas om mig?* tar upp vilket enormt ansvar det innebär att dokumentera bland annat beroende på den makt det ger oss vuxna att välja vad som ska skildras och visas upp. (Svenning 2011). Vidare skriver Svenning ”*Kan barnen komma att tro att de måste dokumenteras för att få ett värde?*” (2011, s. 85). Detta är viktiga tankar att ha med sig vid dokumentation.

Filmspelning med Ipad:

Filmning användes vid olika tillfällen både vid morgonmöten, gemensamma aktiviteter och i den fria leken. Sammanlagt finns ca 25 minuter film. Syftet med filmning var att vid senare tillfälle titta på och analysera vad vi ser på filmen. Björndal (2005) menar att det finns minst två fördelar med filmning. Man sparar observationer av ett ögonblick som annars försvunnit och det finns en stor mängd detaljer bevarade.

Resultat

Har det då framkommit några svar på frågan om hur projektet kring Barbafamiljen kan främja förskolans likabehandlingsarbete? Har vi hittat ett arbetssätt som kan hjälpa oss? Analysen visar mönster som pekar åt det hållet. I följande avsnitt redogörs först hur analysarbetet genomförts, efter det redovisas resultatet, därefter följer vilka slutsatser som framkommit. Följande underrubriker har valts för att underlätta läsandet: Barbafamiljens betydelse, egna identiteten, olika samspelsformer. Allt avslutas till sist med slutsatser. Alla namn i resultatet är figurerade.

Analysarbetet

Med hjälp av verktygen loggbok, frågeformulär, fotografering och filminspelning började analysarbetet. Sheridan och Pramling (2009) menar att det är först i analysprocessen som olika aspekter och mönster framträder. Det handlar om att undersöka materialet noga och att dela upp det för att hitta kategorier, teman eller för att se samband. Arbetslaget diskuterade det insamlade materialet. Av alla meddelande som Barbafamiljen kommit med valdes att analysera Barbapappas frågor. Frågorna kommer från frågeformuläret som beskrivs i verktygen. I analysen av filminspelningarna, fokuserade vi på att se vilka reaktioner meddelanden och kompis hjärtan får från barnen samt spontana välfungerande samspel mellan barnen. Kompishjärtan analyserades vidare med att se mönster och hitta kategorier av de händelser som uppmärksammas. Barbapappas frågeformulär analyserades genom att se likheter och skillnader i svaren samt jämfördes med våra prioriterade läroplansmål för detta utvecklingsarbete. Färgmarkeringar användes för att se olika mönster. Av fråga 6, vem leker du helst med, gjordes ett sociogram. I materialet fann vi teman som Barbafamiljens betydelse, egna identiteten och olika samspelsformer.

Barbafamiljens betydelse

Något som inte kunde förutses var barnens stora intresse för Barbafamiljen. Barnen pratar om Barbafamiljen med varandra, med oss pedagoger och hemma. De flesta vet vad Barbafamiljen heter, hur de ser ut och vad de är bra på. Barbafigurerna är ett åtråvärt lekmaterial. Genom att prata om, läsa och diskutera kring vad de olika Barbafigurerna har för egenskaper, vad var och en tycker är roligt och vad de är bra på, har även barnen uppmärksammat att de är bra på olika saker. Vidare har Barbafamiljen kommit att bli ett hjälpmedel för oss pedagoger att lyfta fram frågor, funderingar och händelser till diskussion. Resultat pekar mot att när fokus flyttas från oss pedagoger till Barbafamiljen vågar barnen mer. Till exempel har vi sett att barn som inte vågat vara med vid intervjusituationer nu är med, och barn som inte varit så delaktiga i diskussioner tidigare pratar mer.

Egna identiteten

Materialet tyder på att barnen kan svara på frågor om sig själva. De vet sitt namn och vet vilka som ingår i sin familj. Några barn nämner även andra personer eller djur t.ex. deras mormor, morfar, farmor, farfar, kaniner, katter, hundar, kusiner och grannar när de beskriver sin familj. De pratar om hur familjer kan se ut och jämför med varandra. Hur många syskon har du? Hur många är ni i er familj? Alla barn säger något de är bra på. Här varierar svaren mycket fotboll, leka, läsa, skriva och skära morötter är några av barnens svar. Även hjälpa

andra, lära mig nya saker och busa är svar som barnen ger. Noterbart är att flera barn nämner samma sak de är bra på vid alla frågetillfällena.

Vidare visar materialet att barnen tycker att de får leka med vad eller vem de vill på förskolan. Intressant är att alla barn väljer fler än en kamrat på frågan om vem du leker helst med. De flesta barn svarar att de får vara som de vill på förskolan, de som säger nej har förklaringar som:

- Jag får inte vara Elsa i frost eftersom My är det. (Karin 5.5 år).
- I leken vill jag vara någon annan. (Peter 5.5 år).

Barnen är tydliga i sina svar och pratar gärna om sig själva, sin familj, om vad de är bra på och vilka de leker med.

Olika samspelsformer

Genom att uppmärksamma väl fungerande beteende, visar resultatet att barnen prövar olika samspelsformer. Samspelsformerna som beskrivs nedan är samspelssituationer utan hjälp eller vägledning från pedagogerna.

Barnen hjälper varandra som till exempel när Moa hjälper Tea att hänga upp hennes kläder på kroken. Kevin och Ola ska stava Kevins namn, men vet inte vilka bokstäver det är. Ola ropar: Någon som vet hur Kevin stavas? Då hjälper Adam dem med bokstäverna. Barnen löser eller klarar ut konflikter. De använder ordet lösning när de ska hantera konflikter eller fraser som - Jag har en idé eller hur tycker du? T.ex. Dante, Gustav och Sara är oense om hur leken ska förlöpa. Dante frågar Sara hur tycker du? Han vänder sig till Gustav, hur tycker du? De berättar och kommer överrens och så fortsätter leken. Vidare tyder materialet på att barnen delar med sig till sina kamrater exempelvis när tre barn degar vid bordet då Noel kommer som också vill dega. De andra barnen säger - du kan få lite av mig. Axel har byggt en koja. När han är färdig säger han högt - alla får vara i min koja! Barnen tröstar varandra och säger eller gör förlåt. T.ex. Olivia slår sig mycket och är ledsen, då Tova kommer fram och säger - Stackars dig och klappar på Olivia. John målar med whiteboard pennor på tavlan som är klistrad på dörren. Loke öppnar dörren - Åh förlåt, hur gick det? säger han till John. Barnen kommer till oss pedagoger och berättar när något händer. Materialet visar också att barnen berättar om bra saker som de ser sina kompisar göra på förskolan. Barnen berättar för oss pedagoger eller andra vuxna om situationer där de sett att någon eller några kompisar gjort bra saker. t.ex. - Fröken, jag såg att Tea hjälpte Liam att komma upp på gungan, eller - såg du Monica att nu hjälpte Stella och Sofie, Elin med att ta sallad och gurka. Barnens kommentarer om varandra är inte kritiska eller jämförande.

Avslutningsvis pekar analysen att vi hittat ett lekfullt arbetsätt som främjar likabehandling. Genom aktionerna kring Barbafamiljens meddelanden och kompishjärtan har barnen visat intresse för Barbafamiljen, av att lyssna på meddelanden från Barbafamiljen och för att läsa och höra kompishjärtan. Barnen ser glada ut och hänger med när vi arbetar med Barbafamiljen. De uppmärksammar bra saker som kompisarna gör. Vidare vill barnen delta i olika aktiviteter och höra fler meddelande eller hjärtan. Barnen har även visat nyfikenhet för den egna identiteten och för olika samspel. För oss pedagoger har Barbafamiljen kommit att bli ett hjälpmedel att arbeta vidare med.

Slutsatser

Vad har då utvecklingsarbetet gett för resultat och vilka slutsatser ser vi? I huvudsak pekar resultatet på att ett projektarbete kring Barbafamiljen kan främja likabehandling. Hittills har vi bara sett fördelar med att uppmärksamma väl fungerande beteenden. Barnen är intresserade, nyfikna och använder olika samspelsformer. Barnen är medvetna om hur man samspekar, de använder ordet lösning eller fraser som *"jag har en idé"* eller *"hur tycker du?"* vid konflikthantering. De skapar olika kompisrelationer med varandra.

Kan vi kalla vårt arbete för ett arbetssätt och har det varit främjande för likabehandling? Vi vill se det så, genom vårt förhållningssätt, våra kompis hjärtan och hur Barbafamiljens meddelande utformats har vi arbetat kontinuerligt och utan förekommande anledning. Vi har försökt att identifiera och stärka de positiva förutsättningarna för likabehandling, så som diskrimineringsombudsmannen (DO) beskriver främjande arbete. Genom vårt arbetssätt ges barnen möjlighet till konkreta upplevelser där de kan ta till sig etiska värden och normer såsom det beskrivs i första kapitlet i läroplanen för förskolan (Skolverket 2011). Likabehandlingsarbetet måste vara konkret för att fungera (DO 2012). Lösningssinriktad pedagogik tar upp betydelsen av att arbeta med det som fungerar bra och är positivt istället för att lägga fokus på det som är fungerar mindre bra. *"Man lägger särskilt märke till och lyfter fram positiva beteenden istället för negativa."* (Måhlberg & Sjöblom. s. 27). Seija Wellros (1998) menar att det är i samspelet med andra som vår egen identitet formas. Det är då vi får möta olika individer som tänker och agerar på olika sätt som vi får fler valmöjligheter att forma vår egen identitet. Per-Olof Artberg skolexpert och beslutsfattare på barn- och elevombudet vid skolinspektionen menar att likabehandlingsarbetet bör utgå från egna verksamheten och den verklighet som där råder. (Svaleryd & Hjertson 2012). Att vi utgått från den egna praktiken och dess förutsättningar anser vi, att vi gjort genom arbetet med vårt förhållningssätt och våra aktioner. Förskolans värdegrundsord trygghet, glädje och förståelse är något som avspeglar barngruppen i dagsläget. Från att i början på läsåret varit en grupp där barnen inte kände varandra, har den nu utvecklats till en trygg, stabil och grupp där glädje, lek och samspel präglar verksamheten.

Reflektion och diskussion

När vi reflekterar över och diskuterar vår aktionsforskning, så är det första som kommer upp barnens glädje, intresse och fokusering när vi arbetat med projektet kring Barbafamiljen. Detta har smittat av sig, då vi pedagoger också känt en stor arbetsglädje och lustfylldhet i arbetet kring projektet. Vi har under arbetets gång, ställt oss frågan om barnen skulle kunna uppfatta kompis hjärtan som kravfyllt? Genom vår erfarenhet om hur skambeteende hos barn ter sig, så kan vi till vår stora glädje se, att så är inte fallet med kompis hjärtan. Vår tolkning är att eftersom det är Barbafamiljen som uppmärksammat dessa väl fungerande beteenden, så uppfattas det inte som krav från oss pedagoger eller att barnen känner sig bedömda. De tillfällen när barnen frågat vem som gjort vad, så har vi hänvisat till att det är Barbafamiljen som sett detta, inte vi. Barnens kommentarer om varandra är inte jämförande eller kritiska. Vi ser även att barnen i större utsträckning berättar om bra saker de sett sina kompisar göra. Genom utvecklingsarbetet tror vi att barnen har skapat flera varaktiga samspelsformer och att de utvecklat sin förmåga till empati.

Under utvecklingsarbetet har vi inspirerats av och snuddat vid lösningsinriktad pedagogik. Författarna anser att *”lösningsinriktad pedagogik inte bara är en angelägenhet för skolans värld utan att den även är ett förhållningssätt som främjar mänsklig utveckling på alla plan”* (Måhlberg & Sjöblom 2004 s. 26). En kollega har prövat liknande former av aktioner (kompishjärtan) tidigare. Hennes erfarenhet stämmer väl överens med att det främjar utveckling på alla plan. Intressant vore att ta avstamp utifrån lösningsinriktad pedagogik redan från början i ett utvecklingsarbete. Hur hade arbetet utformats då? Vilka frågor och svar hade då varit aktuella? Hur skulle resultatet sett ut? Vilka slutsatser och reflektioner hade då uppkommit?

Så här i efterhand undrar vi om vi fått ett mer innehållsrikt resultat av Barbapappas frågeformulär om vi efter frågorna *Får du vara som du vill på förskolan? och Kan du leka med vad/vem du vill?* lagt till följdfrågan, hur då eller kan du förklara? Barnen hade då haft möjlighet att ge ett mer utförligt svar istället för bara ja eller nej. När jag nu ser tillbaka på valet av verktyg, hade det underlättat om den gemensamma loggboken varit mer strukturerad. Till exempel med tydliga rubriker på vad är det vi ska titta på, skriva ner och vem som gör det. Detta tar vi lärdom av och försöker bli bättre på till nästa aktionsforskning. Vi ser också att frågeformulär och filminspelning med Ipad fungerat bra, då det under analysarbetet var lätt att gå tillbaka och titta på materialet. Svårast var det med loggboken då den var ganska ostrukturerad, vilket vi inte märkte under arbetets gång. Det var först vid analysarbetet som det framkom.

Vi har också reflekterat kring att i början av vårt utvecklingsarbete var sagan om Bockarna Bruse aktuell som projekt. Vi har så här i efterhand skrattat åt och har svårt att se hur det skulle kunnat bli ett projekt som främjar likabehandling. Detta främst genom bokens handling och vilka ord som förekommer i boken. Vi tror att då hade utvecklingsområdet kommit att handla om något helt annat.

Mitt eget lärande

Under den här kursen kvalitetsarbete genom aktionsforskning, har jag förstått vikten av att hela tiden förkovra sig i aktuell forskning och litteratur. Kursen har gett mig en större tro på mig själv och min profession. Jag har också förstått mer av innebörden att äga och förstå sitt eget material t.ex. vår matris. Det går inte att arbeta och skriva efter en mall som någon annan gjort. Du måste veta att den utgår från den egna verksamheten. Det som fungerat bra i år är inte säkert att det fungerar nästa år. Vetgirigheten hos mig har väckts för att fortsätta förankra arbetet i aktuell vetenskaplig forskning. Vidare har jag blivit mer kritisk till litteratur jag läser. Bland annat frågar jag mig hur förhåller sig detta till annan litteratur jag läst? Numer sväljer jag inte allt utan att fundera på om detta är något som passar oss och verksamheten.

Något som jag tagit fasta på i vårt likabehandlingsarbete är ett råd från Svaleryd & Hjertson (2012) som menar att *”Gör hellre en genomtänkt sak riktigt bra, än att formulera tio skönklingande orimligheter på ett papper”* (Svaleryd & Hjertson 2010 s. 95). Med detta menar de att det är bättre att faktiskt kunna beskriva och visa hur arbetet kan se ut, än att det står några fina ord utan större betydelse i en likabehandlingsplan. Vårt fokus har legat på arbetssätt och kompitchjärtan. Även hos mig har lösningsinriktad pedagogik väckt stor nyfikenhet och lust att lära. Ju mer jag sätter mig in i hur den lösningsinriktade pedagogiken fungerar, desto mer intresserad blir jag av att verkligen försöka tänka och arbeta utifrån ett lösningsinriktat perspektiv. Detta är något att fundera vidare över och eventuellt förveckla i

kommande aktionsforskning. Jag har även lärt mig jämföra aktionsforskning med andra sätt att tänka. Svaleryd & Hjertson (2012) menar att likabehandling kan beskrivas som en process. Nylund, Sandbeck, Wilhelmsson, Rönnerman (2010) beskriver även aktionsforskning som en process. Båda tar avstamp i den egna verksamheten. Likheterna är stora då arbetet kontinuerligt och systematiskt analyseras och utvärderas. Nya frågor uppkommer och en ny process tar sin början.

Hur går vi vidare

Vi kommer fortsätta arbeta för att utveckla det som Eva Johannson (2003) beskriver som en samspelande atmosfär. *Lyhördhet för barnet, närvaro i barns livsvärldar och en avspändhet inför överträdelse av gränser är viktiga delar i en samspelande atmosfär* (2011 s. 25). Vi vill hitta fler metoder som passar för en samspelande atmosfär. Arbetet med likabehandling fortskrider hos oss. Just nu är vi i början på vårt massageprojekt där syftet är att hjälpa barnen att finna en stunds avkoppling och stärka deras sociala spel. Vi kommer att fortsätta skriva kompisjärtan och behålla dem som en tydlig påminnelse om hur många bra saker barnen gör för varandra. En tanke är att involvera barnen än mer, till exempel med att lyfta fram olika situationer när barnen får tänka problemlösning. T.ex. hur tycker ni att Barbazoo ska göra, när Barbabok gör så här?

Avslutningsvis vill jag citera Norell Beach som beskriver empati så här: *"Empati handlar lika mycket om att kunna känna glädjen och stoltheten i kamraternas framgångar, att uppleva glädjen i att vara generös, som förmågan att känna med och hjälpa den som har det svårt eller är ledsen"* (Norell Beach 1995 s 52). Efter arbetet med projektet kring Barbafamiljen är detta något vi idag ser i barngruppen.

Vad funkar allra bäst? – Teamwork!

Referenslista.

Barn och utbildningsnämnden Varberg kommun (2013). Effektmål: *Ökad kunskap och kreativitet och ökat ansvar för hälsa och miljö*. Varberg.

Barn och utbildningsförvaltningen Varbergs kommun. (2014). *Plattform för Varbergs förskolor*. Varberg.

Björndal, C. R (2005). *Det värderande ögat*. Stockholm: Liber.

Diskrimineringsombudsmannen, DO (2012) *Lika rättigheter i förskola – handledning*. Stockholm: Diskrimineringsombudsmannen, skolverket skolinspektionen.

Doverborg, E, Pramling, N & Pramling Samuelsson, I (2013). *Att undervisa barn i förskolan*. Stockholm: Liber.

Johansson, E (2003) *Möten för lärande*. Stockholm: Skolverket.

Linder, A & Breinhild Mortensen, S. (2008) *Glädjens pedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

Måhlberg K & Sjöblom M. (2004). *Lösningssinriktad pedagogik*. Stockholm: Mereld.

Mårdsjö Olsson, A-C. (2010). *Att lära andra lära*. Stockholm: Liber.

Nordenmark, L & Rosén, M. (2008). *Lika värde – lika Villkor?* Stockholm: Liber.

Norell Beach, A. (1995) *Mångfald och medkänsla i förskolan*. Stockholm: Rädda barnen.

Nylund, M, Sandback, C, Wilhelmsson, B & Rönnerman, K. (2010). *Aktionsforskning i förskolan – trots att schemat är fullt*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Olivestam, C & Thorsén, H. (2008). *Värdegrund i förskola och skola*. Göteborg: Rebus.

Rönnerman, K. (2012). *Aktionsforskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

SFS 2008:567 *Diskrimineringslagen*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet DISK.

SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Sheridan, S & Pramling Samuelsson, I. (2009) *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber.

Skolverket. (2011) *Läroplanen för förskolan, Lpfö 98*, (reviderad 2010). Stockholm: Skolverket.

Svaleryd, K & Hjertson, M. (2012). *Likabehandling i förskola & skola*. Stockholm: Liber.

Svenning, B. (2011). *Vad berättas om mig?* Lund: Studentlitteratur.

Tison, A & Taylor, T. (2004). *Barbapappa*. Stockholm: Wahlströms förlag.

Wahlström, G. (1993). *Gruppen som grogrund*. Stockholm: Liber.

Wellros, S. (1998). *Språk, kultur och social identitet*. Lund: Studentlitteratur.

UNICEF Sverige. (2009) *Barnkonventionen: FN:s konvention om barns rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.